

O hłowa, krawnje zbita
a poľna bolosćow,
o hłowa, k směchu zwita
sy z krónu wot černjow!
O hłowa, wupyšena
ty z bójskej krasnosću,
nětk jara nječescena,
ja tebje česćić chcu.

O wobličo tak krasne,
zo će so postróži,
štož na swěće je jasne,
kak su će napleli!
O kak ty blěde hladaš!
Štó je či swětlosć wzať,
zo jeje cyle tradaš?
Štó je će roztorhať?

Kak rjanosć twojoh' čola
je wša so zhubiła,
hdže twoja nětk chowa
so barba čerwjena?
Ach, smjerc je přeč ju wzala
a wšitku zabnała,
či tajku blědosć dała,
zo na tebi je čma.

Ja sym to zawinowať,
štož ty sy přečerpil,
a pući sy ty chowať,
kiž ja běch zaslužil.
Ja złośtnik steju tudy,
mje njesudź surowje,
to prošu, hrěšnik chudy,
čiń ze mnu po hnadže.

Hdyž dyrbyju wotsal čahnyć,
so njedźel wote mnje,
chcył na pomoc mi stanyć,
hdyž smjerc mje čwiluje;
hdyž budže najstysknišo
mi tehdy w wutrobje,
mi zjew so najtróšnišo
dla swojej' stysknosće.

tekst: Arnulf von Löwen do 1250,
Paul Gerhardt 1656
přełožk: Budyšin 1733
spěwarske č. 106

Křižowany Chrystus w Slepjanskim Božim domje

Foto: J. Maćij

Čichi pjatk je najrudniši dzeń křescanstwa. Boži Syn so křižuje. Wón, kiž měješe na sebi bójsku krasnosć, je krawnje zbity a poľny bolosćow. Ludžo so jemu směja. Čerwjowa króna zarězuje so do hłowy. Rjanosć čola je so pozhubiła. Čerwjen lica, kotraž je znamjo žiwjenja, je so pominyła. Blěda hłowa a blěde čěto stej znamjeni smjerće. Čma leži nad horu Golgatha, nad Jerusalemom, nad swětom.

Paul Gerhardt dožiwi hodžinu Chrystusoweje smjerće. Wón stwori njezachodny kěrluš wo smjerći Božeho Syna, wužiwajo srjedžowěkowski hymnus Arnulfa z Löwena, jón přetworjejo na jedyn z najznačišich póstnych kěrlušow. Budže jenož mało wulkich rěčow, do kotrychž njeje přeloženy. Hižo zahe je so dóstať tež do serbskich spēwarskich, tola přeložowarja njeznajemy.

Spěwar steji pod Jezusowym křižom a hlada mrějacemu do wobliča. Čezko je zapřimnyć, štož je so staťo. Čehodla dyrbyješe Boži Syn čerpjeć, čehodla wumrěć? Čehodla přečerpjeć tajku hrózbnu smjerće? Přez lětstotki je so přeco zaso prajiło, zo su židža Jezusa křižowali. Wysoka rada je lud našćuwała a měniła, zo njech Chrystusowa krej na nich přińdže. W Swjatym pismje pak tež steji, zo je Pilatus jako zastupjer romskeho kejžorstwa Jezusa

Křižowany

zasudźil. Štó je na wosudže Jezusa wina?

Paul Gerhardt je dať swoju wotmoľwu: „Ja sym to zawinowať, štož ty sy přečerpil ... ja złośtnik steju tudy.“ Štóž Gerhardtowy kěrluš spēwa, wuznaje: Tež moje winy su na njewinowateho padnyli. Farizejske pozběhjenje nad židami abo nad Romjanami njeje móžne. Chrystusowa smjerc nje-móže nas k antisemitiskim wuložowanjam wjesć. Nawopak: Křiž wjedže k pokuće. Njejsym lěpši hač či druzy, kiž su stali pod křižom, kiž su přihladowali abo so smjeli.

Hačrunjež wopisuje kěrluš hodžinu Jezusoweje smjerće, tak je pytnýć, zo je tón, kotryž je wumrěť, tola žiwy. Próstwa so k njemu pozběhuje, zo by hnadnje na teho pohladať, kiž steji pod křižom, a so smiliť nad chudym hrěšnikom. Bjeztoho zo by to wuraznje prajene było, leži něšto jutrowneho swěťla nad hodžinu smjerće. Jako mortwy so Jezus Chrystus njeby móht smilić.

Jutrowne dobyće wjedže Paula Gerhardta k poslednej próstwje. Ludžo boja so wumrěća. Tola hladajo na křiž njetrebamy so bojeć. Potom, hdyž my mrějemy, njech je Chrystus při nas. Hdyž dyrbyju wotsal čahnyć, njech je tón při nas, kiž je puć smjerće do nas šoť. Jenož wón móže pomhać, hdyž budže nam styskno wokoľto wutrobje. Jeho křiž dawa nadžiju, zo přetrajemy hrozu smjerće a dožiwimy zbóžne wumrěće.

Chcemy z Paulom Gerhardtom Chrystusowy křiž česćić, doľhož smy žiwi, zo njebychmy sami byli w hodžinjje našeje smjerće.

Jan Malink

Hódančko wo jandželach

Lube džěci!

W januarskim čisle našeho časopisa je so Měrcin z džědom wo jandželach rozmołwjał. Posołow Boha džěd jich mjeno- waše. A woprawdže, we wjele bibliskich tekstach so wo jandželach pisa a wo jich skutkach jako posoljo Boha. Třo so samo z mjenom w Swjatym pismje naspomnja.

Zo byšće hišće wjac wo jandželach zhonili, sym mały kwis zestajiła. Wjele wjesela při hódanju.

Što woznamjenja jandžel?

- A) Jendželčan
- B) kral
- C) posoľ

Kak husto naspomnja so w bibliji jandželjo?

- A) 3 000 króć
- B) 300 króć
- C) 30 króć

Što je arcyjandžel?

- A) wosebje wulki jandžel
- B) wosebje stary jandžel
- C) wosebje wažny jandžel

Kak mjenuje so jandžel, kotryž nas před strachom zachowa?

- A) jandžel pěston
- B) jandžel škitar
- C) jandžel zawěsćer

Kak rěka jandžel, kotryž připowědzi Mari porod Zbóžnika?

- A) Michaľ
- B) Rafael
- C) Gabriel

Kak zjewi so jandžel Mójzasej? (2 Mójz 3)

- A) jako palacy štom
- B) jako palacy kerk
- C) jako palacy dom

Štó njeje jandžel?

- A) Rafael
- B) Manuel
- C) Gabriel

Kotry jandžel zjewi so wojowarjam při zakitowanju Budyšina přećiwu nadběham husitow w léće 1429?

- A) Michaľ
- B) Gabriel
- C) Rafael

(wuhódanje: C, B, B, C, A, A, C, B, B, A)

Přidatne hódančko:

Kak rěkaja třo jandželjo, kotriž so z mjenom w bibliji mjenuja?

Gabriela Gruhlowa

Wuhódanje ze zašłego čisła: *Rawpowa*

Superintendent Siegfried Albert 70 lět

Dnja 21. měrcu swjeći Serbski superintendent n. w. Siegfried Albert w Budyšinje swoje sydomdžesaćiny. Přez lětdžesatki je swěru zastarał Hrodžišćansku wosadu a Michaľsku w Budyšinje. Wot lěta 1983 hač do 2002 běše Serbski superintendent a redaktor našeho časopisa Pomhaj Bóh. Bohužel njedowoli jemu strowotny staw, wosebje jeho woči, jako wuměnkari dale cyrkwinisce skutkować. Rady pak so wobdžěli na našich serbskich kaž němskich ewangeliskich zarjadowanjach.

Přejemy jemu z wutroby dalše žohnowanje, strowotu a radosć w kruhu mjeztym dosć wulkeje swójby.

Jan Malink

Za běloruske džěci

Wot 1. hač do 28. junija 2007 budu so w Pančicach-Kukowje a wokolnych serbskich a serbsko-němskich wsach zaso běloruske džěci z radioaktiwnje zanjerodźeneje kónčiny wokoło Buda-Košeljowo wočerstwjeć. Přebywanje džěci financuje so z wulkeho džěla z darow ludnosće. Štóž móhł akciju z pjenježnym darom podpěrać, je lubje prošeny. Přepokazać hođzi so dar na slědowace konto:

mějićel konta: Initiative Kinder von Tschernobyl,

kontowe čisło: 3 100 160 150,

BLZ: 850 503 00,

Wuchodosakska lutowar-
nja Drježdžany,

zaměr: Kinderaktion Panschwitz.

Irena Šěrakowa

Serbski bus 2007 do noweho Rogowa a do Lubina

Lětuši Serbski bus pojedže njedzělu, 10. junija 2007, přez Slep do noweho Rogowa pola Baršća a dale do Lubina. Wotjědzemy rano we 8.00 hodž. w Budyšinje na znatym městnje pola Flackec awtoweho domu.

Dopołdnja wobhladamy sebi nowu wjes a cyrkej w přesydlenym Rogowje. Staru wjes a cyrkej znajemy hišće z wulěta před pjeć lětami. Nowa cyrkej je so po přikładze stareje nartwarila. W njej je zajimawa dokumentacija wšěch wsow z modelemi cyrkwjow, kotrež su so wuhla dla wottorhali. Njedaloko cyrkwe wobhladamy sebi tež znowa nartwarjenu muzejowu brožeň. Po wobjedze w nowym hosćencu Rogowa pojedžemy do Lubina. W Paula Gerhardtowej cyrkwi swjećimy w 14.00 hodž. zhromadnje z Delnjoserbami kemše, spominamy na 400. narodniny jedneho z najslawnišich kěrlušerjow a wobhladamy sej w cyrkwi wustajeńcu jeho kěrlušow w spěwarskich swěta. Po kemšach změjemy zhromadnu bjesadu a spěwamy někotre z rjanych kěrlušow Paula Gerhardta. Wokoło 18.00 hodž. wróćimy so, da-li Bóh, do Budyšina.

Přeprošujemy was wutrobnje na naš zhromadny wulět. Za dorosćeného plaći jězba 25 eurow, za džěčo 10 eurow. Přizjewić móžeće so pola Měrcina Wirtha w Budyšinje (tel.: 0 35 91 / 60 53 71).

Handrij Wirth

Pomnik Paula Gerhardta před cyrkwu w Lublnje Foto: TM

Superintendent Albert w léće 2003 w Michaľskej cyrkwi w Budyšinje Foto: J. Maćij

Dr. Mikławš J. Dypman-Budyski 70 lět

„Serby w eksilu“ jo wón pomjenjował tych, kenž su serbsku Łužycu za cas NDR z politiskich pšicyn spuščili a weto Serby wóstali. K jich małej libbje jo słušał teke wón sam, za tym ak běšo w lěše 1955 emigrěrował do Pódwjacornego Barlinja.

Naroził jo se naš jubilar 13. měrc 1937 w Budyšinje ako syn nimskego nana, pjakarskego mejstarja w Ratarjecach (1942 ako wójak se zgubił we Sowjetskem zwězku), a serbskeje mamy, rožoneje Kubašec († 1947). Rozsužece za dalšu žywieńsku drogu gólca běšo jogo serbska swójzba, ku kótarejž licašo teke znaty serbski procowar a spisowašel Jurij Kubaš-Worklečan. Na pógónjenje stareje mamy, kenž w Budyšinje bydašo a teke tam w katolskej serbskej drastwje chójzašo, pšejže mały Mikławš južo 1947 z nimskeje Pestalozziowej šule na nowozałożonu Serbsku zakładnu šulu, zož pla Michała Nawki ruščinu wuknješo. Na Serbskej wušej šuli, kótaruž pótóm w lětach 1951–1955 wuchóžji, běšo młody Pětr Malink wjednik jogo ředownje a zrazom wucabnik serbsčiny. W juniju 1955 won tam teke maturowašo.

Wšo procowanje wo studijne město za orientalistiku na Lipsčarškej uniwersiće pak běšo pódermo. Na to pšesedli se do Pódwjacornego Barlinja, zož wón – pō wobželenju na specielnym kursu za abiturientow z NDR – jo dejal hyšći raz maturowaš, aby dostał pšawo na studowanje.

Nazymu 1956 se pótóm zapisa na Nimskej wusokej šuli za politiku – pózdžěšem Otta Suhrowem instituše pši Lichotnej (Swobodnej) uniwersiće – za politologiju, we kótarejž se pózdžej specializěrowašo na wenkownu politiku a na pódzajtšne socialistiske staty tak ako na wuwisowe kraje Afriki a Aziskeje. Z diplomom w ruce spuščí 1961 tu wusoku šulu a nastupi dwělětny woluntariat w redakciji ženika „Berliner Morgenpost“ w Ullsteinowem nakładnistwje.

Prizamknu se studium pedagogiki,

politiki a sociologije na Pedagogiskej wusokej šuli we Lankwitzu. Přednemu statnemu eksamenujo na zastojnstwo wucabnika (1966) a referendariatoju slědowašo drugi statny eksamen (1968). Wót tego casa statkowašo we zjawnej službje města, nejprerwej na zakładnej šuli w Neuköllnje (1968–1982) a pótóm až do wuměnkarsstwa (2002) ako wucabnik a wjednik pedagogiskego wótželenja w popajžeństwje za młožencow Plätzensee, zož ma teke žinsa hyšći dušepastyrstwo na starosci.

Pódlu swójogo pówołańskego žeta rozwiijašo Mikławš Dypman hyšći wjelesych drugih aktiwitow.

Ako doktorand Techniskeje uniwersity Braunschweig pšigotowašo z disertaciju wo wenkownej politice stata Israela 1948–1970 a w pšedmjatach politologija, ludowe góspodarstwo a pedagogiska psychologia swoju promociju na dr. rer. pol. w lěše 1971.

Ze swětoweje politiki se pak pótóm wroši k wobstojnosćam w domacnej Łužycy, z kótarymiž se wotychměst intensiwnje zaběrašo. Jogo wósebny zajm pši tom płašešo serbskemu narodnemu gibanju po Druzej swětowej wójnje a narodnostnej politice NDR we teoriji a praksy. Z jogo rozeztajenja z teju tematiku wurosće cely řed publikacijow, pšednoskow a slědkoju casopis „minoritas“ – periodikum narodnych mjeńšinow –, kótaryž wón ako sobuawtor a redaktor we 80tych lětach wudawašo.

W swójom slěžarskem žele se wón głownje pódpěrašo na serbske publikacije a žředla tak ako na spise wo Serbach. Nimo toho pócerašo z toho, což běšo sam dožywił a nazgónił wot drugih. Za cely cas emigracije ga běšo wón tak daloko ak móžno wužaržował kontakty do domownje, k swójžbnym a pšijašalam we Łužycy, kótarež z transitnym dogronom lěta 1971 mjazy NDR a Pódwjacornym Barlinjom hyšći radnje pšiběrachu.

Dr. Mikławš J. Dypman w lěše 1980

Te tak dobyte doglědy a dopóznaša dr. Dypmana pak se njemało wótchylachu wot oficialnych naglědow a rozpšawow w NDR. Jich wózwajjenje togodla tam wubuzi radne njezdaše a změstymy samo winikojstwo. Jogo nowozałożenje Maćice Serbskeje w Pódwjacornem Barlinju 25 lět za tym, až běšo w NDR status samostatnego towaristwa zgubiła a z tym se de facto rozpuščila, mějachu młoge za zjawny afront.

Pši wšych wobšěžnosćach a njelubosnosćach pak wosta dr. Dypman swójim idealam zwěrný a wobchowašo sebje cas žywenja swóju lubosć k serbstwu. Tejerownosći wosta wón wědobny kšesćijan.

Juž wot małego mějašo wósebne spódobanje na nabóžnych wěcach. Z wjaselim se hyšći dopomina na wšedne namšuhyše ze stareju mamu zajtša rano zeger 6.30 a na góžiny nabóžniny. Pózdžej se sam kubašo na nabóžnem pólu a zwarbowa sebje wobšyrne teologiske wěženje, pak awtodidaktiski pak pšez cytanja a seminara na wusokich šulach (Pedagogiska wusoka šula w Lankwitzu, Cerkwina wusoka šula w Zehlendorfu, Lichotna uniwersita w Dahlemje).

Wot zymskego semestra 1982/83 wucašo sam a hyšći nět wucy w Instituše za ewangelsku teologiju Lichotneje uniwersity. W srjejišću jogo wucbných zarědowanjow wot zachopjeńka sem stojašo pódzajtšna – to znani pšawosławna abo ortodoksna – cerkwja, z kótarejuž se cujo juž dawno wusko zwězany. W lěše 1979 samo pšestupi do njeje. Po wuswěšenju na mjeršnika (1985) wón zastajašo hyšći dalše duchowne zastojnstwa, až jogo naslědku 1996 pówołachu za metropolita (wušego biskupa) ukrainskeje pšawosławneje cerkwje.

Naš jubilar móžo stakim glědaš slědk na lětžasetki wjelebočnego a spómóžnego statkowanja. Žekujomy se jomu za wjeliku angažowanosć a woporniwu žetabnosć, wósebnje na serbskem pólu, a žycymy jomu dalej strowosć, móc a Báže žognowanje. Ad multos annos! **Měto Pernak**

Metropolit ukrainskeje pšawosławneje cerkwje dr. Mikławš J. Dypman pó zapokazanju fararja Jana Malinka ako Serbskego superintendenta w juniju 2003 w Budyšinje
Foše: J. Maćij, priwatne

Měnjaty wosud pěskoweho časnika z Hrodzišćanskeje cyrkwyje

W zběrce Matematisko-fyzikaliskeho salona w Drježdžanskim Cwingeru namaka so pyšny pěskowy časnik z pjeć škleńcami. Nad tutymi škleńcami wuhladamy cyfrownik z drjewjanym hodžinskim pokazowakom, kiž so při wobrocěnju škleńcow wo jednu hodžinu dale pohibuje. Za přenjesenje tutoho pohiba wot škleńcow k pokazowakej je w zadnjeje scěnje zatwarjeny wosebity mechanizm. Tajke pěskowe časniki z pjeć škleńcami, zatwarjenej mechaniku a wurjadnje rjanym wumělskim wuhotowanjom su přewšo ředke. Zwjetša su so tajke časniki w běhu lětstotkow wobškodžili a přeč čisnyli abo so z nowišimi narunali. Mała ličba zděržanych eksemplarow je zwjetša hižo přez lětstotki zarjadowana do drohotnych zběrkow, tak zo lědma něšto wo jich stawiznach wěmy.

Tež w našim padže móžemy wo nastaću časnika jenož mało prajić. Lětoličba je nad škleńcami namolowana: „1690“. Zady su napisane pismiki „AEB“, kiž pak nam ničo njepreradza wo ludžoch, kiž su časnik twarili, do nadawka dali a wobsedželi. Stawizny časnika wot 1690 hač do někak 1900 – to je wjac hač 200 lět! – nam dotal njesu znate. Wěmy jenož wo jeho měnjatym wosudže poslednich 100 lět.

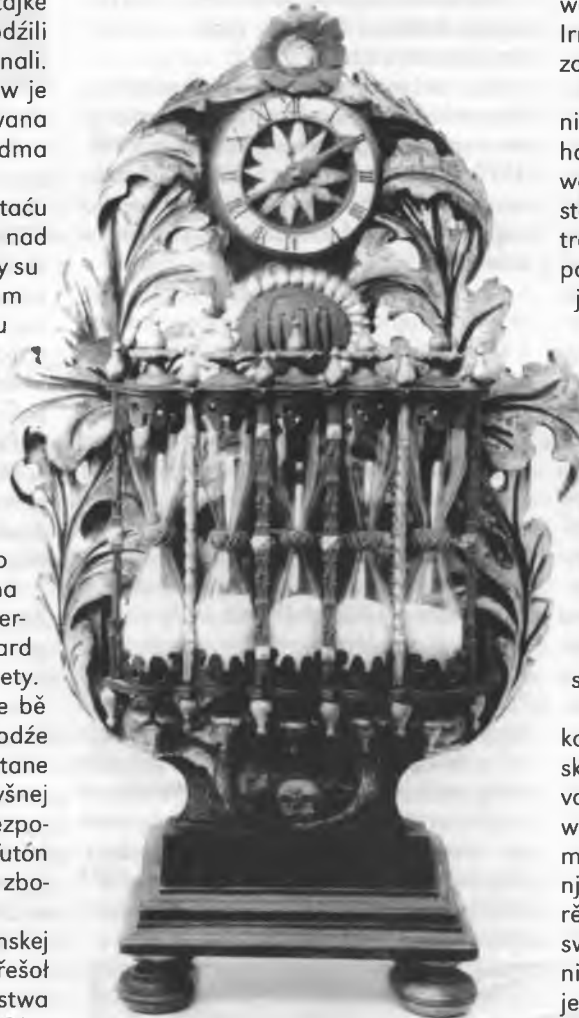
Džensniši wobsedžer časnika, Benno von Heynitz, wě so derje na to dopomnić, zo je tónle časnik stał na hrodže we Wichowach. Hród a ryčerkubło je 1927 jeho starši bratr Wichard von Heynitz namrěł wot swojeje čety. W tehdyšim zapisu wo namrěwstwje bě časnik sobu naspomnjeny. Na hrodže měješe časnik swoje krute, derje wupytane městno: Steješe na tohorunja jara pyšnej scěnowej konsoli we wochěži bjespřesřednje napřečo zachodej do hrodu. Tutón wobraz je so zaščěpił ze zažnych zbožownych džěćacych lět.

Do toho bě časnik stał w Hrodzišćanskej cyrkwi. Kak a hdy dokładnje je wón přešoł z wobsydstwa wosady do wobsydstwa swójby, njeje jasne. Najskerje je swójba von Heynitz časnik kupiła, hdyž so 1902 w Hrodzišću nowa cyrkej natwari.

Čas nacionalsocializma a po tym lěta sowjetskeho knjejtwa a NDR je časnik lěpje přetrał hač swójba von Heynitz. Wobsedžer Wichard von Heynitz bu w meji 1941 jako duchownje zbrašeny na Sonnensteinje w Pirnje zamordowany. Hižo do toho, 1937, bě so jeho Wichowske kubło mjez přiwisnikami NS-systema rozdžěliło. Při tym bě so napřečo hrodej stejacy bydleniski dom z wjetšej zahradu přewostajil nic hišće połnołětnemu bratřej Bennej von Heynitz. Wot toho časa steješe časnik w zachodže tutoho bydleniskeho domu. Tam bydleše tež mać, knjeni Ilse von Heynitz. W aprylu 1945 njemóžeše wona časnik na

čekanje sobu brać, tak zo wón nješkityny, ale tola poměrnje derje kónc wójny přetra.

Po Wichardže von Heynitz bě jeho bratr Benno von Heynitz swójbne wobsydstwo a z tym tež časnik namrěł. Hdyž so wón z wójny wróci, započa džětać jako wučer. Dokelž pak so za demokratiju a čłowjeske prawa zasadžowaše, zasudži jeho sowjetski wojskeri tribunal w Drježdžanach 1947 dla antisowjetskeje propagandy a ilegalneho politiskeho skutkowanja k 25 lětam nućenskeho džěta. Zdobom so jemu wob-

Drohotny pěskowy časnik z lěta 1690 – něhdy pokazowar časa na klětce Hrodzišćanskeje cyrkwyje, džensa eksponat w Drježdžanskim Cwingeru

Foto: Matematisko-fyzikaliski salon w Drježdžanach

sydstwo sčaza. Najprjedy přińdže do wuwolaneho specialneho lěhwa w Budyšinje. Hdyž wotpowědne NDRske instancy pozdžišo připadnje zhonichu, zo je Benno von Heynitz wobsedžer doma a ležownosće we Wichowach, dyrbeje jeho mać 1952 woboje wopušćić. Ze swójbneho wobsydstwa bjerješe, štož bě někak móžno, sobu do woneje stwy, kiž jej we wsy připokazachu. Dalše wěcy zaměstni pola přečelow a swěrných znatych. Takle so tež pěskowy

časnik wuchowa. Z ručnym wozyčkom do wjeze jón do Wósporka a přepoda jón knjeni Irmgard Wenzelowej, zo by jón schowała. 1954 čekny Ilse von Heynitz do zapada, hdžež so w Marburgu/Lahn zasydli.

Benna von Heynitz pušćichu w meji 1956 z jastwa w Łukowje. Wón poda so k maćeri, studowaše prawo a bu ministerialny zastojnik w Bonnje. Hdyž so 1987 na wuměnk poda, zasydli so we Weilburgu. W februaru 1989 zemrě tam jeho mać w starobje 98 lět. Wjele wosobinskih wěcow kaž listy, wopisma, fota a knihi bě Irmgard Wenzelowa jej w běhu lět do zapada slać móhła.

Wjetše wěcy, mjez nimi tež pěskowy časnik, wuhlada Benno von Heynitz – za njeho njewočakowano – hakle po přewróće we Wósporku. Časnik bě wjele lět na tubi stał a njebě wjac w najlěpšim stawje. Někotre škleńcy běchu rozbite, drjewjane džěle pobrachowachu a wot pyšneje konsoli bě jenož mały wotlamany kruch wyše wostał. Njewěmy, přez čo je časnik tak jara počerpił, najskerje pak zwisuje to hišće z podawkami kónc wójny.

Knjeni Wenzelowa je so srjedz 80tych lět prócowała wo restawraciju pěskoweho časnika. W Matematisko-fyzikaliskim salonje w Drježdžanach namaka so skónčnje restawrator, Lothar Hasselmeyer, kotryž so 1993 wo ponowjenje postara. Po wjac hač połstolětnym džělenju bě pěskowy časnik nětk skónčnje zaso w rukach swojeho wobsedžerja.

Hdyž w lěće 2000 w Matematisko-fyzikaliskim salonje wosebitu wustajeńcu pěskowych časnikow pripravowachmy, Benno von Heynitz swój rady za tutón zaměr přewostaji. Po zakónčěnju wustajeńcy so mjez muzejom a wobsedžerjom wujedna zrěčenje trajneje požónki. Z toho časa je tutón ředki eksemplar zjawnosći přistupny a swědči wo wustojnosći sakskich rjemjeslnikow a wysokim kulturnym niwowje swjeho časa.

Lothar Hasselmeyer

„Stary klětkowy pěskowy časnik z lěta 1690, kiž bě po Gurlittowym dokładnym wopisanju drje woprawdžity unikat, je so 1902 z cyrkwyje wotstronił a so Wichowskemu knjejtstwu přewostajil jako pycha za wochěžu. Swójba von Heynitz je bohužel tónle jenož wupožčeny kruch přewjezła na njeznate městno a zapowědži kóždžukuli informaciju wo tym, hdže je wostał. Najskerje dyrbi my jón jako zhubjeny wobhladować.“

Hrodzišćanski farar Wolfgang Rudolph
1961 we wosadnej chronice
„Gröditz – die Kirche auf der Höhe“

Stara wutřihanka – twórba serbskeho ludoweho wuměłstwa

Zwobrazjena wutřihanka, ze zlotom podkladžene 30 x 35 cm wulke běte topjeno, pochadza ze zawostajenstwa mojeje wowki Lejny Rjelcyneje rodź. Gudźic. Wona bě mandželska wyšeho wučerja a kantora Jana Rjelki w Rakecach. Moja wowka dósta tutón wobraz darjenu wot swojeje wowki a swojeho džěda w Špikaławach k svojim 11. narodninam, kotraž woswjeći 25. měrc 1881 w Kubšicach. To wuchadza z wěnowanja, kiž je deleka na wobrazu napisane.

Moja wowka je sej wobraz jara wažiła. Hdyž so na Rakečanskeho kantora wuda, wza jón sobu ze staršiskeho burskeho kubla w Kubšicach na šulu w Rakecach. Wot tam přeńdže wobraz potom na jeje džowku, mandželsku Zdžarowskeho fararja Kurta Zyguša, moju mać. W třećeje generaciji skónčnje je wobraz přešoť do mojeho wobsydstwa, je ze mnu wopušćil Łužicu a chowa so nětko w mojej nowej domiznje blisko Ulma. Wobraz so pola nas česćeše tak, kaž so swójbne namřěwstwo česći – nic wjac a nic mjenje. Ženje pak mi do mysłow njeprjědže, zo móhlo so wo wurjadny přikład serbskeho ludoweho wuměłstwa jednać.

Tole změní so dnja 16. septembra 2006. Na tutej soboće a slědowacej njedželi bě sćelak „Südwest Rundfunk“ (SWR) w Ulmje a nawjerca tam nowe wusyłanje swojeje serije „echt antik“. Tež ja chcych so tam wobdžělic, zo bych někotre wěcy wot nas, kiž zdachu so mi zajimawe być, posudžować dať. W poslednim wokomiku, prjedy hač dom wopušćichmoj, mjenješe mój syn, zo móhloj tola tež wonu wutřihanku sobu wzac. Zwolich do toho, hačrunjež ju, kaž hižo prajach, za ničo wosebiteho njemějach.

Jako na městno nahrawanja dónđzechmoj, mje wuměłstwowy wědomostnik, kiž wěcy předsortěrowaše, hnydom nabok wza. Po krótkim wuradžowanju z fachowcomaj dr. Rauchom a dr. Flötemeyerom běchu sej přezjedni, zo chcedza runje tutón wobraz w telewiziji předstajić. Moderaciju přewza dr. Flötemeyer. Dnja 22. oktobra 2006 bě wusyłanje „echt antik“ z Ulma potom w telewiziji widžeć. Při tym předčítach tež někotre přikłady ze serbskich rukopisnych hrónčkow na wobrazu. Fachowc trochowaje materielnu hódnotu na dwaj tysac eurow. Njehamaj pak wobraz předać, wón njech wostanje we wobsydstwje našeje swójbny.

Nětko hišće něšto słowow k wobrazej samemu. Jeho wobsah je po wobrazkach kaž po hrónčkach cyle křesćanski. Wšitke teksty su rymowane a w tehdyšej ewangeliskej serbsčinje z ruku napisane.

Nade wšem čłowskim skutkowanjom knježi Bóh. Na wobrazu předstajaj so tole horjeka w srjedźnym kruhu, kiž kaž slónc so swoje pruhi do wšěch kóncow sće. Srjedza w slóncu je napisane „Bóh pomha“ a

w kruhomaj zboka slónc a stejitej napismje „Bóh je pomhať a „Bóh budže pomhać“. Horjeka ze slónc sahaty dwě ruce, kiž džeržitej z rječazomaj kwětku z wjacorymi kćenjemi. Na rukomaj je napisane „Bóh tón Knjez džerži wšo“ a „Bóh tón Knjez wodži wšo“. Tež na wšěch kwětkowych kćenjach a šiškach namakaja so serbske napisma.

Zesrjedz kwětki wurośće wutroba, krónowana ze Swjatym duchom w podobiznje hołbja. Symbolika we wutrobje wotpowěduje napismu na kromje wutroby. Bóh so prosy wšědnje wo móc, stareho Hadama w nas morić a dušu z duchownej cyrobu nasycić.

Zboka wutroby widžimy dwě wulkej napismowej tafli. Wonej symbolizujetej tafli z džesać kaznjemi, kiž je Bóh Mójzasej dať. Kaznje njesu napisane, praji pak so, zo so jenož tym derje wjedže, kotřiž po Božich kaznjach žiwi su.

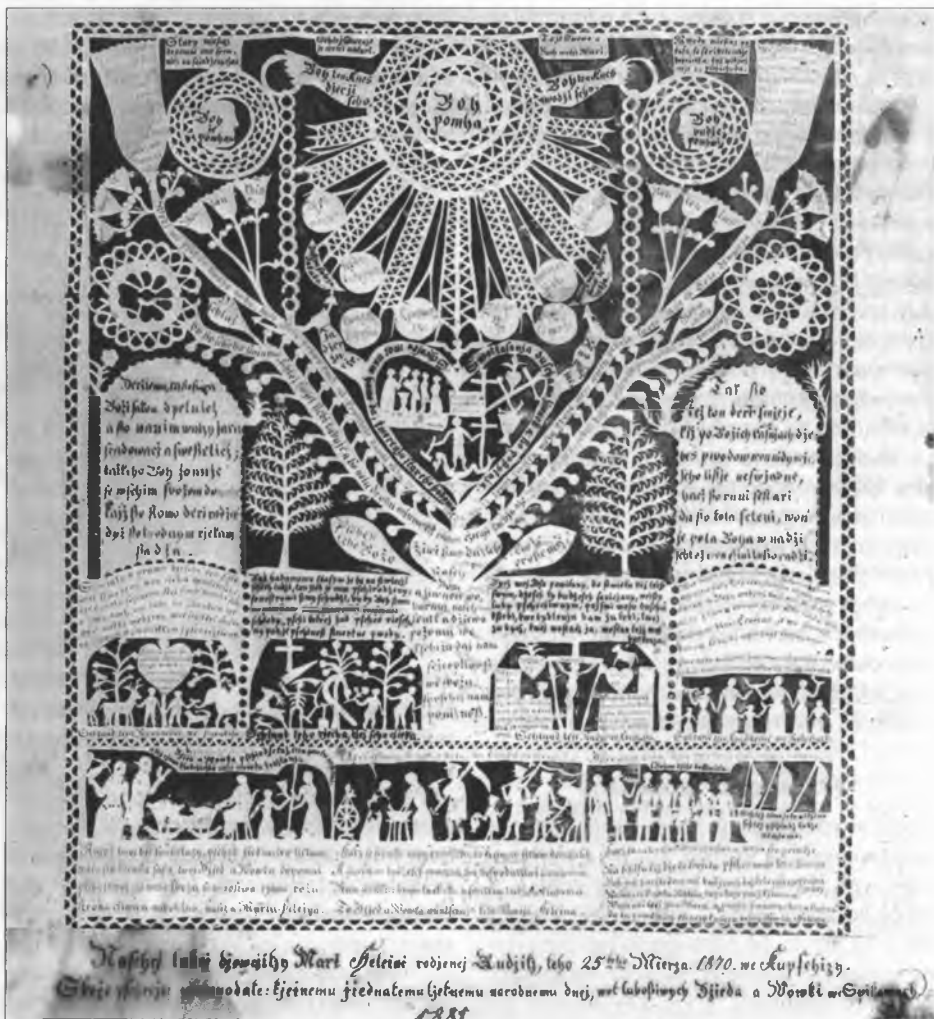
W delnim džělu wobrazu namakamy pod so dwaj z wjacorych wobrazkow wostejacej frisaj. Tute wobrazki móžemy tež jako korjenje kwětki rozumić, přetož zdónk kwětki z nich wurośće.

Horni fris pokazuje štyri bibliske sceny. Wotlěwa naprawo wuhladamy: žiwjenje w paradizu, wuhnaće z paradiza, hnadu přez smjertny wopór Chrystusa na křižu a naposledk wočakowanje njebieskeje krasnosće, symbolizowane přez sydom mudyrych knježnow ze swojimi wolijowymi lampami.

Delni fris pokazuje tři wobrazy z čłowjeskeho žiwjenja, kiž so počahuja na Lejnu Gudźic. Nalěwo su předstajene džěcaće lěta; wuhladamy hołčku w kolebce ležo a při njej mjez druhim džěda a wowku. Srjedza pokazuja so młode lěta wotroscaćeje holcy, kiž su wupjelnjene z džěłami na burškim statoku. Naprawo skónčnje widžimy džělenje wot swójbnych: Dorosćena džowka poda so z łódžu do noweho wotrězka žiwjenja.

Wobraz je wurjadna twórba serbskeho ludoweho wuměłstwa. Wšo je přemyslene, wšo ma swój zmysl, je jasnje rjadowane a ma jasny počah k sebi. Njeznaty wumělc najskerje njeje jenož tutu jednu wutřihanku stworiť. Hač něchtó z čitarjow podobne znaje?

Jan-Gerat Zyguš

Wutřihanka ze serbskimi hrónčkami z lěta 1881, kotruž dósta burska džowka Lejna Gudźic z Kubšic tehdy k svojim 11. narodninam wot džěda a wowki ze Špikaław darjenu

Foto: J. Maćij

Položenje ewangelskich cyrkwjow w Pólskej

Historiske wuwice

Nabožne nowinki, kaž so wone dołhi čas w Pólskej mjenowachu, zjewichu so po wustupowanju Martina Luthera a Johannesena Calvina jara spěšnje, nimale runočasnje w Šleskej, kotraž běše tehdom džěl habsburgskeje monarchije. Na spočatku měješe kalwinski směr přewahu, pozdžišo pak přesadzi so lutherska cyrkej, štož snadź z charakternymi kajkosćemi Polakow zwišuje. Na kóncu 16. lětstotka wobhladowaše wobydlerstwo we wjelenarodnostnej Prěnjaj republice ewangelsku wěru nimale jako statnu nabožinu. Přichodny lětstotk pak přinjese konsekwentnu napřečiwnu reformaciju a nawróť ludu ke katolicizmej (tutón podawk njewoznamjenja jenož změnu nabožnych, ale tohorunja mentalnych zakładow). Dobyće njewotwisnosće Pólskeje w léće 1918 po 123 lětach njewobstaća swójskeho stata, zaso pod wjelenarodnostnymi wuměnjenjemi, zesylni poziciju katolskeje cyrkwe. Poprawom wšak zapisa so do wustawy z léta 1921 runoprawosć nabožinow (artikl 114), wona pak přiřnawaše romsko-katolskemu wěrywuznaću načolnu poziciju a wotewrě móžnosć wotzamknjenja wosebiteho zrěčenja z tutej cyrkwu, to rěka konkordata z Vatikanom.

Po skónčenju 2. swětoweje wójny dowolichu komunisća, kotřiž běchu w Pólskej móć přewzali, spočatnje přitomosć duchownstwa a katolske wobryady při oficialnych swjatočnosćach a statnych podawkach. Po léće 1948 pak započa so powšitkowny bój přećiwo nabožinje a hakle podawki w oktobrje 1956 dowjedžechu k wěstym koncesijam napřečo wšitkim cyrkwjam, wosebje pak katolskej, mj. dr. ze zawjedženjom nabožneje wučby w šulach. Njehladajo na to pak knježeše hač do kónca socialistiskeho systema, potajkim do léta 1989, zasada njewotwisnosće stata a zjawnych institucijow wot cyrkwe. Nowe, demokratiske wobstejnosće tole dospołnje změnichu. Jedyn zjaw toho běše nastace mnohich nowych wuznaćow, cyrkwjow a nabožinow, samo tež dalokowuchodnych. Jeničce w delnošleskim wójwodstwie je wjace hač 50 wuznaćow a nabožnych zjednoćenstwow registrowanych.

Džensniše konfesije

Dominowacu rólu w kraju hraje romsko-katolska cyrkej, kotrejž so 34,2 milionaj wěriwych připisujetej, štož wučinja 89,6 % wobydlerstwa (ličby z léta 2004). Tu pak dyrbi so prajić, zo nastupa to jeniče křćečne wosoby, kotrež pak pozdžišo hustodosć nabožne wobryady jenož mechanisce při wěrowanju, pohrjebje abo křćeńcach praktikuja. Wobdželenje na poprawom winowatnostnych njedzelskich Božich mšach staj

nje spaduje a wučinja mjenje hač 60 % oficialnych wosadnych. To je tež jedna z hłownych přičin, čehoždla katolska cyrkej zawjedženje cyrkwinskeho dawka wotpokažuje. Wón by wujewił woprawdžitu ličbu Polakow, kiž so z njej zwjazani čuja.

Z katolskej su hišće druhe cyrkwe z romskej orientaciju zwjazane: grjeksko-katolska z 53 000 wěriwymi, ormianska z 5 000 a neounijska (bycantinsko-słowjanska) ze 195 wěriwymi. Jako njewotwisnej wobstejitej starokatolska cyrkej ze 24 000 a pólsko-katolska cyrkej z 19 200 wěriwymi. Na druhim městnje steja, wosebje w sewjerowuchodnym džělu Pólskeje, hdžež bydlu hłownje Bělorusojo, prawostawni z 509 000 wěriwymi.

Nahladna je ličba protestantskich cyrkwjow a zjednoćenstwow, cyłkownje je jich 29. Najwjetšu ličbu wěriwych (kiž plaća cyrkwinski dawka a su potajkim kruče ze swojimi wosadami zwjazani) ma ze 77 500 wosadnymi Ewangelsko-Augsburgska cyrkej w Pólskej. Bohužel pak so tuta ličba pomjeńšuje, hačrunjež ličba konwertitow, kotřiž so wot wučby a wustupowanja katolskeje cyrkwe wotwobročeja, stajnje rosće. Swjatkownicy maja 21 000 přiwisnikow, adwentisća 9 500, metodisća 4 400 a ewangelscy reformowani 3 600. Dohromady pak je to runje něhdže 0,3 % cyłeho wobydlerstwa, štož pokazuje na snadne móžnosće zjawneho skutkowanja.

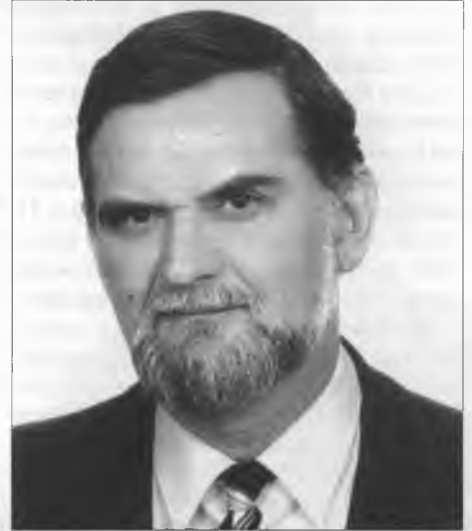
Někak před lětdžesatom zjewichu so mormonojo, kotrychž je mjeztym wjace hač 1 300. Přiběra tež ličba Swědkow Jehowy, kotřiž dobywaja stajnje wjetše připóznaće w kruhach, kiž su w prašenjach nabožiny bóle tolerantne; jich je něhdže 128 000. Dalokowuchodne nabožiny maja wokoło 5 000 přiwisnikow.

Pólskej ekumeniskej radže přisluša syd domskich cyrkwjow, mjez nimi wšitke ewangelske, ale nic romsko-katolska cyrkej, kotraž pod pólskimi wuměnjenjemi jenož w mało organizaciskich a duchownych jednotkach ekumenu praktikuje.

Struktura lutherskeje cyrkwe

Štož nastupa lutherskich, zložuje so jich skutkowanje na zakon z léta 1994 wo poměrje stata k Ewangelsko-Augsburgskej cyrkwi w Pólskej.

Po strukturje woprijima wona šesć diecezow, kotrež nawjeduja diecezni biskopja (wot léta 1992). Po teritoriju najwjetša je Wróclawska dieceza. Wona saha wot Delnjeje Šleskeje hač k Szczecinskej Pomorskej a zjednoća něhdže 3 000 wěriwych w 15 wosadach, kotrež leža nimo w Delnjeje Šleskej jeniče hišće w Żarach (wuchodna Łužica) a w Szczecinskej. Po ličbje wosadnych je z něhdže 45 000 wosadnymi najwjetša dieceza Cieszynska, slěduja Katowicka

Naš awtor prof. dr. hab. Krzysztof R. Mazurski skutkuje jako profesor polytechniki při fakulće za architekturu na Polytechnikumje we Wróclawju. Wón je sobustaw Ewangelsko-Augsburgskeje wosady we Wróclawju. Foto: prywatne

z 15 000, Wařawska z 5 500, Mazurska z 5 000 a Pomorsko-Wielkopolska z 4 000 sobustawami. Najwjace wosadow ma Katowicka dieceza, a to 41, Cieszynska a Wařawska matej kóžda 21 wosadow. Tutón rozděl sčěhuje z toho, zo słuša ke Katowickej diecezy husće wobydlena krajina hornjošleskeho přemysłoweho wobwoda z mnohimi městami. Podobnje je situacija rozdželenja duchownych, kotrychž běše w léće 2004 cyłkownje 186.

Ewangelsko-Augsburgska cyrkej přisluša Lutherskemu swětowemu zwjazkej hižo wot léta 1947 a wot spočatka tež Swětowej radže cyrkwjow.

Wobsysdstwowe prašenja

Wulki wuznam za spomóžne džěto ma wobsysdstwo swójskich twarjenjow. W něhdy němskich kónčinach, kotrež so po léće 1945 Pólskej přidžělichu, běše situacija komplikowana. W léće 1946 dósta Ewangelsko-Augsburgska cyrkej njemále mnóstwo ležownosćow něhdyšich němskich ewangelskich wosadow na zakładze dekreta wo přewzaću poněmskeho wobsysdstwa přez statne financne zarjadnistwo abo podobne organizaciske jednotki. Jako tajka so tež Ewangelsko-Augsburgska cyrkej wobhladowaše. Na spočatku pječdžesatych lět, w času najkručišeho stalinizma, pak sčaza so na zakładze wuswojenskeho zakonja přewažna wjetšina toho wobsysdstwa. Tuta njesprawnosć je so ze zakonjom z léta 1994 zaso zrewidowala. Jednotliwe wosady a diecezy móžachu sej wróćenje swójeho něhdyšeho wobsysdstwa žadać. Jeničce we Wróclawskej diecezy nastupaše to wjace hač 200 ležownosćow. Pře-→

⇒ wzała pak je cyrkej wo wjele mjenje, dźiwajo na možnosće wobnowjenja a wudźeržowanja kaž tež na powšitkowne towaršnostne potřeby, na přikład, hdyž jednaše so wo chorownje a pěstowarnje.

Hinak postupowaše katolska cyrkej. Wona na swojich prawach wobsteješe, štož wjedžeše k wotstronjenju abo likwidaciji wulkeje ličby powšitkownje wužitnych objektow abo k žadanjam wysokich wotnajeńskich pjenjow. Přidatnje spožič so jej prawo na zarunanje wot komunistow načinjonych „škodow“ (kotrež njejsu nihdže po hódnoće wobličene) we formje ratarskich přestrijenjow a zlikwidowanych statnych kubłow. Na zakładze toho wuwi so wobšerna spekulacija z tutymi pčinami wosebje za twarske a zahrodarske parcele.

Šěroka dźělawašć

Nowe možnosće demokratiskeje towaršnosće dowolichu po 1989 wuwidče šěrokeje cyrkwinkeje dźělawašće, kotraž murje cyrkweje daleko přesahuje.

We wobłuku lajskeho dźěła nasta cyty rjad iniciatiwow, wosebje na polu kubłanja. To njenastupa jenož wukubłanje duchownych we wjacuwuznačowej (bjez katolskich) Křesćanskeje teologiskeje akademiji, ale tež šulstwo. Mamy zakladne šule a někotre lyceje, na př. w Cieszynje, Gliwicach a Krakowje. Wone su tak připóznate, zo přindže samo wjetšina šulerjow z katolskich swójbow. Za młodžinu organizuja so lětnje lěhwa a ewangelizaciske dny.

Jako so w zjawnych službach katolske specialne dušepastyrstwa založichu, mějachu tež ewangelscy možnosć, tajke wutworit. Tak wobsteji wojskerke dušepastyrstwo, kotrehož nawoda je biskop general brigady Ryszard Borski, dale policiske, ja-stwowe a tři wysokošulske.

Ewangelsko-Augsburgska cyrkej ma wjacore hladanske domy, na

př. w Dzięgielowje a Węgrowje. Rosćace připóznate zdobywa we Wrocławju wutworjeny centrum, kotryž wěnuje so rehabilitaciji a wukubłanju zbrašenych młodostnych, bjez dźiwanja na wěrywuznače. To je jedyn z wažnišich směrow dźělawašće rozšěrjeneje diakonije.

Mjenować měli tež nakładnistwo „Augustana“ a cyty rjad knižnych publikacijow a časopisow, mjez nimi wuznamnej kwartalnikaj kaž „Myśl Protestancka“ abo „Warto“. Oficialny organ Ewangelsko-Augsburgskeje cyrkweje je „Zwiastun“, mjeztym zo je dwuměsačnik „Słowo i Myśl“ (tuchwilu), po přetraču wšelkich wosudow, njewotwisny časopis za wšěch pólskich ewangeliskich wěriwych a jich sympatizantow.

Lajkojo maja možnosć skutkowanja w Towarstwe ewangeliskich předewzačelow (Towarzystwo Przedsiębiorców Ewangelickich), w Pólskim ewangeliskim towarstwe (Polskie Towarzystwo Ewangelickie) a w Ewangelskim towarstwe (Towarzystwo Ewangelickie). Njeformalny charakter maja jara pozbudźowace Forum ewangeliskeje inteligency (Forum Inteligencji Ewangelickiej) a Zjězdy ewangeliskich přewodnikow (Spotkania Przewodników Ewangelików). Tute je awtor přinoška do žiwjenja zwolał.

Bliše informacije, tež wo běžnych podawkach, su zapisane na internetnej stronje Ewangelsko-Augsburgskeje cyrkweje: www.luteranie.pl/pl/index.php?D=113.

Ewangelscy lědma znači

Zjimajo možemy potajkim rjec, zo je položenje ewangeliskich cyrkwjow w Pólskej jara dobre. Bohužel pak pólska towaršnosć tute wuspěchi a wuwidča praktisce scyła njeznaje. Wina na tym stej dvě přičiny.

Jako přenju možemy wobhladować njedosahacu wolu ewangeliskich cyrkwiniskich wyšnosćow, zabrać swójske stejišćo k zjawnym prašenjam. Přejara koncentruja so mocy na nutřkocyrkwinske žiwjenje.

Wo wjele wažniša přičina pak su wurazna podpěra knježerstwa za katolsku cyrkej a jeje pospyty, sčinić z Pólskeje čistokatolski kraj. Njedźiwajo na wustawu z lěta 1997, kotraž postaja swětonahladna a nabožnu neutralitu stata, je so hnydom na spočatku demokratiskeje doby oficialnje, ale njelegalnje nabožna wučba w šulach zawjedła. Hladajo na wulku diasporu wšěch wěrywuznačow – z wuwzačom katolskeho – su z tym wulke problemy z organizaciju a rozrjadowanjom šulerjow nastate, štož móže k šikanam a njetolerancy wjesć. Katolska cyrkej je sej wulku

zjawnu podpěru za wudźeržowanje swojich katechetow dobyła, kotřiž su we wjetšinje duchowni. Dale je w lěće 1993 podpisan a 1998 ratifikowany konkordat z Vatikanom, přečiwo woli wjetšiny dopředkarskich kruhow, katolskej cyrkwi dalše njewopodstatnjene privilegije wunjel, ke kotrymž słuša na přikład financowanje katolskich wysokich šulow, štož plači tuchwilu za wšě tute kubłanišća. Katolske wobrydaj a přitomnosć duchownstwa su mjeztym zwučenosć na přikład při poswjećanju zjawnych objektow, při pomjenowanju tajkich objektow abo hasow a naměstow po katolskich patronach (swjatych), při zahajenju zjězdow z Božej mšu (njedawno schwalichu rektorjo statnych – sic!, wysokich šulow postajenje k tomu při swjatočnym zahajenju studijnego lěta). Přez swojich fundamentalistow zawjeduje katolska cyrkej po kuskach swoje normy do zjawneho prawa. Wuraz toho je njedawne žadanje za dospołnym zakazom přetorhnjenja samodruhosće ze zapisanjom toho do wustawy na zakładze tezy, zo so čłowjeske žiwjenje hižo we wokomiku spłodjenja započina. Wjele statnych činitosćow a srědkow (trochuje so – dokaž wotpokazuje knježerstwo wozjewjenje ličbow – na srědki we wysokości někak 2 miliardow eurow na lěto) nawjeduja katolske institucije, štož wjedže k začišćej, zo rjaduju wone dobro towaršnosće a nic stat, kotryž wšak so na dawki wšěch wobydlerjow zepěra. Do zjawnych funkcijow wuběra knježaca nacionalistisko-klerikalna koaliciona ludži na zakładze typa šule a nic po kwalifikaciji. Tak, jako přikład, powoła so na městno šefa Centralneho metodiskeho centruma (Centralny Ośrodek Metodyczny) za wučerjow katechetka a runje tak zasadi so katechetka jako komisariska zarjadnica wulkeho města Siemianowice Śląskie. Jezuitske Ignatianum bu oficialny centrum dźělawašće na polu HIV. Tajkich přikładow dby hišće wjele było. Přiwšěm pak nima to katolizowanje a njepřestajne řečenje wo Janje Pawole II. jako wo „našim“ bamžu wočakowany wliw na polěpšenje kondicije katolskeje ludnosće. Njehladajo na wobmjězowanje přetorhnjenja samodruhosće spaduje ličba wobydlerstwa Pólskeje, přiběra ličba rozwoadow – tych je 4,1 na 1 000 mandželstwow, štož woznamjenja negatiwny saldo 10 400 w direktnych ličbach, při čimž leži ličba w městach, hdžež wobydlerstwo tak jara wot měšnikow wotwisne njeje, pola 14 500.

Bohužel pak mnozy, kiž so zcludani wot pólskeho katolicizma wotwobročeja, scyła njewědža, zo su hišće dalše křesćanske wěrywuznača, hdžež bychu móhli swoju duchownu domiznu namakać. Škoda, zo su pólske ewangeliske cyrkweje tak masiwne ze zjawneje areny wustorčene.

Krzysztof R. Mazurski
(přełožk: Alfred Měškank)

Njewuziwana ewangeliska cyrkej w Babimoste

foto: K. R. Mazurski

Před polsta lětami zemrě Božidar Dobrucky

Mjeno Božidar Dobrucky bě mi hižo jako džěco znate. Mój luby njeboh nan běše mi wšelake podawiznički powědať, kiž bě wón zdžěla sam dožiwiť. Zeznała pak sym Dobruckeho před wjace hač polsta lětami, jako někoho pytaše, kiž by jemu něšto rukopisnych stronow wotpisať. Wón bě tehdom hižo na wotpočinku a ja běch zwólniwa. Hdyž jemu hotowe džělo donjesech, bydleše w chěži zady firmy Hamora, nimale napřečo něhdyšej piwarni. Mje wjesele powitawši a z džakownymaj wóčkomaj na mnje pohladnywši mi něšto pjenjz do ruki stłóči. Běch so na tym tak radowała, zo je njejsym móhla wudać, ale sym sej je schowała, doniž pozdžišo swoju hódnotu njezhubichu.

Pře wšu měru rady je so Dobrucky chcył stać z prawiznikom. A derje sej zamóžu předstajić, kak by někotrehožkuli Serba zakitowať. Tola přeće jeho nana bě, zo by na duchownstwo studowať, a pěkný syn so podwoli. Jako młody duchowny přińdže do Budyšinka. Wón njebě žadyn zróstny šwižny młodženc, ale běše mjeńšeje postawy a měješe po medicinskim pomjenowanju skoliozu, serbsce potajkim horb. Něšto njedžel bě zašto, jako jedna wosadna sobuželniwje wosadneho faraja narěča. „Ach knježe duchomny“, wona jemu rjekny, „to je tola tak škoda, zo maće tajki brach.“ „Haj, wěsće Wy“, Dobrucky jej wotmołwi, „ja wšak sym dyrbał poprawom jedyn jandžel wodorwać, ale mi je jenož jedne křidlo narostło.“ Zadžiwana žona na jeho pohladny. Wón pak so posměwkujo wobroći a woteńdže.

Huscíšo sej dojědže do města a založi do „Jědlenki“ abo druheho hosćenca. Kak

bě so stało, zo škleńčka palenca jemu tak zesłodža, njewěm. Wosrjedz zajimawje rozmołwy wučahny swój kapsny zeger a na njón pohladnywši w samsnym wokomiku ze stólca zeskoči. Bě so dopomnił, zo ma w najkrótsim času pohrjeb a tuž čěrješe swojeho konja nanajspěšnišo z města hač do Budyšinka. Přepočene, třepotace a pěníte wbohe skočo stejo wostaji a čěrješe do cyrkwy. Kantor bě mjeztym hižo něšto kěrlušow spěwać dať, doniž skónčnje duchowny z drastkomory njestupi, swój talar hišće tróšku zrunajo. Z najnutrnišim předowanjom a wšěm přitomnym do wutroby rěčo wón potom žarowacym kaž tež wosadže swoje komdženje wotruna.

Jedneho dnja ležešter w tutej małej wosadže dwě čěle na marach. Při pohrjebnym předowanju pak farar mjenje zaměni. Kak je so to stało, nictó prajić njemóžeše. Skónčnje jemu něchtó přišepty, zo je to tón druhi. Wušiknje so Dobrucky wuwiny a poňni chwalby za rjane předowanje přewodžerjo woteńdžechu.

Lěta běchu do kraja šli. Běše to čas, jako z poňnym hłosom na zhromadźiznach spěwachu „Naše Serbstwo z procha stawa, stawa žiwa narodnosť“. Serbske spěwne towarstwa nastachu a nazwučowachu Zejlerjowe a Kocorowe „Nalěčo“. Srjedz synowych a žitnych žnjow so přeprašowaše na přednošk do „Króny“ w Budyšinje. Dyrbješe to być duchowny, kiž měješe tam porěčeć. Žurła bě so nimale pjelniła, jako bě mój nan ze Splóska došoť. Njeběše hnydom spóznať, štó tam njedaloko durjow so rozmołwjejo z druhimi dostojnymi Serbami stejese. Zawěsće běše Božidar Dobrucky tehdom hižo zwonka łuzicy. Na hłowje

Foto: SI/SKA

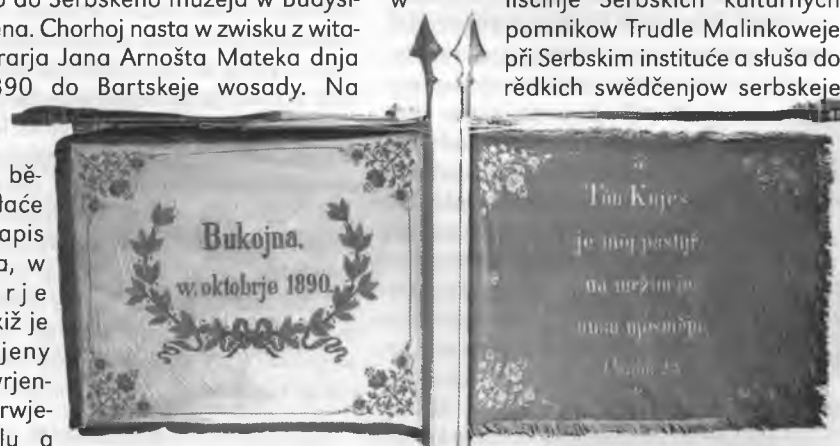
měješe wulki kłobuk ze šerokej krempu, tak mjenowany panamakłobuk, a noze tčěšter w knickerbockerach. Jako so potom na jewišćo poda, nasta někajke spodziwne šumjenje w žurli. „To dyrbi tón duchowny być?“ – A potom wón porěča a zahori přitomnych tak, zo bě w kopaće poňnej žurli čicho kaž smjerć. Ludžo z tajkej napjatoscju sluchachu, zo samo cyle mjelčo dychachu. Z hrimitacym, howrjacym přikleskom so potom rěčnikaj džakowachu. Zabyte běchu njewěšdny kłobuk a cholowy. Ludžo njewidžachu hižo mału, horbatu postavu, jenož sobu torhace słowa jim we wušach klinčachu a so do pomjatka zarychu. Hišće po lětdžesatkach zamó mój nan zahorić wo tutym wječoru powědać. Njeh wobaj nětko wotpočujetaj w Božim měrje.

HaHaTa

Bukojnjansku chorhoj muzejeje darili

Zo je Bartska wosada před sto lětami hišće chětro serbska byla, wo tym swědči na nadobne wašnje krasna molowana chorhoj młodžiny z Bukojny z lěta 1890, kotraž bu nětko do Serbskeho muzeja w Budyšinje darjena. Chorhoj nasta w zwisku z witanjom fararja Jana Arnošta Mateka dnja 14.10.1890 do Bartskeje wosady. Na přednej stronje steji na běłym ptaće zloty napis „Bukojna, w oktobrje 1890“, kiž je wobrubjony wot ławrjenca z čerwjenej sekle a módrymi stili-

zowanymi kwětkami w rožkach. Na druhej stronje ze zeleneho ptaće je napisane hrono „Tón Knjes je mój pastyr, na niczim ja nusu njesměju. Psalm 23“. Chorhoj je zapisana w lisćinje Serbskich kulturnych pomnikow Trudle Malinkoweje při Serbskim instituće a sluša do rědkich swědčenjow serbskeje

Chorhoj młodžiny z Bukojny pola Barta z lěta 1890

Foto: J. Bart

zańdženoscě ewangelskich wsow wuchodnje Budyšina. Z lěta 1999 pyšeše wustajeńcu w ródny domje Měrcina Nowaka-Njehorńskeho jako požčonka Bartskeje wosady. Wočiwidnje pak čerpješe pod njepřihódnyimi wustajenskimi wuměnjemi a hrožeše strach, zo dale wusmahnje, so sčehnje a barba wotpuka. Hižo z lěta 2003 napominachu sobudžětačerjo Serbskeho muzeja Domowinu, nošerku muzeja w Njehornju, so wo kopiju ekspozata postarać, zo by so original škitał. Zdobom jednaše so tež z wosadu wo móžnym nakupje chorhoje, kiž pak njehodžeše so zwoprawdźić. Skónčnje bu nětka na doporučenje Krajneho zarjada za muzejowniwo a referenta za kulturne naležnosće pola Domowiny, Jurja Łušćanskeho, dnja 2.2.2007 přez fararja Albrechta Ehrlera do Serbskeho muzeja data, zo by so za přichodne generacije wobchowala. Serbski muzej so Bartskej wosadže za drohotny dar wutrobnje džakuje.

Andreja Pawlikowa

Jurij Buder-Krakečanski †

Dnja 2. februara rozžohnowachmy so na Poršiskim kěrchowje wot ludoweho spisowacela Jurja Buderja. Wón běše so 10. apryla 1926 w Čornych Noslicach narodžił. Staršej so do Krakec přesydlištaj, tak zo Jurij wot 1932 šulu w Poršicach wopyta. Po konfirmaciji přez fararja Handrika a po wuchodženju šule nawukny powołanje mulerja. 19lětny dyrbyeše do wójny, z kotrejež so 1945 zranjeny wróci. W aprylu 1945 woženi so z Elzu rodź. Strauchec z Krakec; jimaj narodžištaj so džěsći Jan a Hanka. Po wójnje poda so runja mnohim druhim mladym Serbam do Varnsdorfa na šulu. W Praze a w Drježdžanach studowaše na twarskeho inženjera a džělaše najprjedy pola firmy Gneuß w Budyšinje, pozdžišo pola twarskeho kombinata BMK. Při wšelakich předewzačach skutkowaše na dobro swojeje wsy,

na přikład dlěje hač 25 lět jako zastupjer w gmejnskej radže abo při spisanju wjesneje chroniki. W přewrótowym času zasadžowaše so za zawrjenje Lětońskeho lětanišća a za čistu wodu w Albrechtowce.

Po přikładze swojeho wučerja Iselta je wšelake sceny a anekdoty z wjesneho žiwjenja napisał a w Protyce a Serbskich Nowinach wozjewił. Tež do Pomhaj Bóh je w poslednich lětach „z brěmješka dopomnjenkow“ dodawał nastawki, pisajo w dobrej ludowej serbsčinje a z wosebitym humorom. W poslednich lětach přijedze wón, jeli so strowotnje někak hodžeše, na serbske kemše do Poršic. K dejmantnemu kwasaj w léce 2005 zhromadži so cyła swójba w Poršiskej cyrkwi na serbske požohnowanje.

Po 80. narodninach jeho mocy woteběrachu. 29. januara bu z tuteho swěta wotwołany. Jedyn z powójnskeje generacije, z „Varnsdorfskeje“, njeje hižo mjez nami. Njeh wotpočuje w měrje.

Jan Malink

Spomnjeće na Hanu Wirthec (6.2.1897 – 7.12.1981)

25 lět je so minyło, zo naša ćeta Hana, sotra mojeje mačerje, na Budyskim Tucho-rju swój posledni wotpočink namaka. Kaž wšitke Wirthec džěci bě tež wona do dwurjadowniskeje šule w Stróži pola Rakec chodžiła. Rady a pilnje wuknješe, ale wopyt dalšich kubłanišćow po wosom šulskich lětach bě tehdom za holcy zředka móžno. Tak džělaše něšto lět doma w ratarstweje sobu, doniž so srjedz dwacetych lět za wukubłanje jako chorobna sotra njerozsudži.

W Arnsdorfje pola Radeberga běše sakski wustaw za duchachorych. Z ćahom do Drježdžan jědžo widzimy hišće džensa wulke twarjenja a mjez nimi cyrkej. Wo chorych njestarachu so diakonisy, tola knježeše tam křesćanski duch a čile duchowne

žiwjenje mjez sotrami. Wone njeběchu wudate a bydlachu w rjanych stwičkach w domach wustawa. Džěto z chorymi bě psychisce a čelnje napinace. Po léce 1933 bu wjednistwo wot nacijow postajene a po dołhim spejćowanju sčěhowachu wulke změny. Sotry dyrbjachu „brunym sotram“ přistupić. Farar wustawa bě nětk „Němski křesćan“. Wot lěta 1940 so někotre twarjenja za zranjenych wojakow wužiwachu. Tež ćeta Hana so do lacareta přesadži, a tola dyrbyeše dožiwić, kak so chori z wustawa k morjenju wotwozychu. Hdyž so 1945 wójna lužicy bližeše, bu lacaret do Bad Lausicka přepožoženy. Po skónčenju wójny namaka ćeta w swojej něhdyšej stwičce jenož hišće někotre maličkosće.

Přichod wustawa bě dlěši čas njewěsty. Hakle w běhu časa nastachu tam nětčišim wuměnjam wotpědujo wšelakore medicinske wotdžěle.

Wěsty čas přebywaše naša ćeta pola swójbných w Cokowje, Njeswaćidle abo w Rakecach a pomhaše. Skónčnje so wona do Třělan přesydli, hdžež Křižanec ležownosć – ródne kubto Hilžbjety Wirthoweje – swójbje fararja Wirtha za pozdžiši wuměnk zdžerži. Młoda generacija našich swójbow móžeše pola njeje bydlić, hdyž w Budyšinje šulu wopytowaše abo w chorowni praktikum přewjedže.

Njemóžu so na swjedžen w našich swójbach bjez čety Hany dopomnić. Přeco bě wona mjez nami. Wona bě wćipna cuzych ludźi zeznac a mladym wolóži puć do našeje swójby. Rady a wjele wona čitaše a potom z nami wo knihach abo politiskich prašenjach diskutowaše. Wězo wobdžěli so tež na serbskich kubłanskich a cyrkwin-skich dnjach.

Hana Wirthec njebě so wudała. Pod samotnosću jara čerpješe a my jej wězo swójbu narunać njemóžachmy. Wosebje na nježdelach samotnu začuwaše a so njesměrnje wjeseleše, hdyž ju bratraj, bratrowcy abo ćetki wopytachu. Poslednje lěta žiwjenja přežiwi w Marćinym wustawje w Budyšinje. Dołhož jej hišće móžno bě, nam rady pomhaše. Husto ju prošachmy, zo by na mojeju wnučkow kedžbowała, hdyž dyrbyeše jeju mačerka na dalekubłanje a ja tež doma być njemóžach. Zbože, wjesele a zrudobu je ćeta Hana z nami džěliła. Na sebi lutujo je nam małe abo wulke přeća spjelniła. Z wulkej džakownosću na nju spomnamy.

Marja Herrmannowa

Hana Wirthec (druha wotlěwa) z bratrom Pawołom a sotrowčomaj Marku (pozdžišo dr. Cyžowa, nalěwo) a Marju (džensa Herrmannowa, awtorka našeho přinoška) Foće: priw.

200. narodniny Amalije Bróskoweje

28. wulkeho rózka spominachmy w Budestečanskej cyrkwi z nutrností sup. Malinka na zaslužbnej serbskeju mandželskeju Handrija Brósku (1802–1877) a Amaliju Bróskowu rodž. Šotćic (1807–1885). Jeju narowny pomnik je Serbske ewangelske towarstwo z pomocu Założby za serbski lud a Budestečanskeje wosady wobnowić a w cyrkwi znowa postajić dało. Po swačinje w susodnej korčmičce přednošowaštaj knjeni Trudla Malinkowa wo žiwjenju Amalije Bróskoweje a dr. Franc Šěn wo nastaću spěwa „Lubka lilija“.

Handrij Bróska narodži so jako syn młynka w Rakojdach, studowaše bohosławstwo w Lipsku a bu farar w Malešecach. Amalija Bróskowa běše džowka nahladneho młynka na Židowje a měješe jako šesćlětna čězki wosud, hdyž bu w napoleonskich wójnach 1813 jeje staršiski dom na Židowje a džedowy dom w Lětonju zničeny. Samsne lěto zemřě jeje mać, 30lětna, a

zawostaji nana z wosom małymi džěćimi. 1827 běše kwas młodeho fararja Handrija Bróski z rjanej Amaliju Šotćic. 27. winowca samsneho lěta wopyta wo dvě lěće młodši student Handrij Zejler swojeho přečela Handrija Brósku a jeho mandželsku, kotraž běše krótko do poroda swojeho přenjeho džěsća. Hnuty wot wulkeje lubosće młodeju mandželskeju napisa Handrij Zejler na Malešanskej farje znaty spěw „Lubka lilija“. W lěće 1834 běše wulka fara w Budestecach wuprózdnjena a Handrij Bróska bu z wjacorych kandidatow na tute městno wuzwoleny. Hač do 1874 bě tam potom z fararjom. 1848 přepoda w Drježdžanach sobu wulku serbsku peticiju na sakskeho krala. Handrij Bróska běše tež sobuzałożer Maćicy Serbskeje. Amalija Bróskowa porodži 17 džěćí, 12 wotrosčechu. Wona měješe wjele džěta na farskim kuble. Jeje najznačiši syn, farar a serbski kěrlušer Moric Bróska, pisaše wo njej, kajka luba mać a

wustojna hospoza bě Amalija Bróskowa była. Składnostnje 200. narodnin Handrija Zejlerja w lěće 2004 postaji so jej a spěweje „Lubka lilija“ pomnik na městnje něhdyšeje fary w Malešecach.

Zhonicmy tež, zo je sup. Jan Malink prapraprwnuk Handrija a Amalije Bróskec.

Waltraud Trölcowa

Wobnowjeny narowny pomnik Bróskec mandželskeju w Budestečanskej cyrkwi

Kubtanski džěn w Budyšinje

Póndzelu, 19. małego rózka, swjećachmy na Michalskej farje kemše ze sup. Malinkom a fararjom dr. Bulišom. Předowanje jednaše wo slepym, kiž, sedžo a prošo před wrotami Jericha, zhoni, zo Jezus nimo dže, a jeho wo smilnosť prošeše. Wón bu widzacy, džěše za Jezusom a chwaleše Boha. Wažne za nas je, zo jenož wo pomoc njeprosmy, ale so tež džakujemy za wuslyšenje próstwow kaž wony slepy.

Po kemšach widžachmy tři filmy wot Handrija Wirtha wo zarjadowanjach zańdženeho lěta. Přeni předstaji nam busowy wulět do Drježdžan. Dožiwichmy hišće raz wodženje po cyrkwi Našeje knjenje, wopyt lětanišća a znowa natwarjeneje synagogi. Druhi film jednaše wo cyrkwinim dnju w tysacletnym Hodžiju. Słyšachmy wurězki z přednoška krajneho biskopa Bohla, z předowanja sup. Malinka a z postrownych słowow hosći. Žony w Slepjanskej drasće nas ze swojimi spěwami zawjeselichu. Popódnju poswjećí so nowy pomnik za fararja Warichusa, kotryž bě přenju hornjoserbsku knihu wudał. Naposledk widžachmy hišće film wo hłownej zhromadźiznje Serbskeho ewangelskeho towarstwa na reformaciskim swjedženju 2006 w Budestecach.

Po zhromadnym wobjedze wobhladachmy sej farsku zahrodu z wobnowjenej murju. Móžachmy tež schody dele na mału zahrodku stupić, hdžež mějachmy krasny wuhlad na Sprjewju.

Sćěhowaše přednošk dr. Sigmunda Musiata wo našim wótčincu Janje Radyserbje-Wjeli, kiž narodži so 1822 na Židowje a zemřě před sto lětami, 19.1.1907, w Budyšinje. Jeho nan běše wojak Napoleona był,

mać a wowka běštej zelowej žonje. Jako młody Wjela pola burow služeše, dopomni so farar Jakub z Michalskeje wosady na swojeho něhdyšeho wobdarjeného konfirmanta a přizjewi jeho na preparandu Budyskeho krajnostawského seminara, hdžež dósta wón stipendij a so na wučerja wukubla. Wjela běše mjez druhim sobušuler Korle Awgusta Kocora. Po něšto lětach w Chanecach pola Hodžija a w Bórku bu 1852 přistajeny jako přeni wučer w swojej bywšej šuli na Židowje. Tam wón 37 lět skutkowaše a ze žonu a štyrjomi džěćimi bydleše. W tym času nasta wulki džěl jeho powědančkow, baladow a nastawkow. Wón basnješe žortne a zabawne blidowe spěwy a hromadžeše lěta dołho přisłowa. Pódlu swojeje služby w Židowskej šuli podawaše wot 1868 serbsčinu na Budyskim gymnaziju. Wjela běše demokrat. Hižo wot lěta

1839 schadźowaše so z młodymi Serbami w korčmje „Na winicy“, 1845/47 běše ze sobuzałożerjom Maćicy Serbskeje a serbskich spěwanskich swjedženjow. Na wuměnknu přesydlí so do Budyšina, na rózku Karla Liebknechtoweje/Tuchorskeje, hdžež hišće 17 lět bydleše. Tam wotmě so njedawno na jeho 100. posmjertninach wopomnjenka swjatočnosť. Namakamy tam tež pomjatnu taflu za njeho.

Ze zhromadnym kofejpicom a wšelakimi wozjewjenjemi so zarjadowanje zakónči. W pječ wosadach Budyskeho wokrjesa běchu 2006 serbske kemše a na pječ městnach wosadne popódnja, mjez druhim tež w Drježdžanach. Wulět ze Serbskim busom budže 10. junija 2007 do Lubina, hdžež je znaty kěrlušer Paul Gerhardt, najwuznamniši po M. Lutheru, swoje poslednje žiwjenske lěta skutkował. Lětsa wopominamy jeho 400. narodniny. Jeho 130 kěrlušow so wosebje přez rjanosć rěče wuznamjenja.

Waltraud Trölcowa

Foće: M. Wirth

W připołdnišej přestawce wobhladachu sej někotři wobdžělnicy kubtanskeho dnja ze sup. Malinkom zahrodu z wobnowjenej měščanskej murju při Michalskej farje.

Případy na starej farje

Nastajnosći so nam něšto stawa, štož sej prawje wujasníc njemóžemy a čemuž husto „případ“ rěkamy. Wěriwy čłowjek wšak za wšitkim Božu ruku, Bože wodženje čuje. Wo tajkich případach abo njeřádach chcú pisać.

Njebudže předolho trać, zo bydlu tu hižo bjezmała pjećdzěsat lět na starej farje, hdžež bě w běhu lětstotkow bóh wě kelko ludźi swoje doma měło.

Džensniši dzeń njeje to samo na sebi ničo njewšedne, zo młodźi Serbja do cuzby jězdza – wšedneho chleba dla. Wjele z nich tež tam wostanje, hdžež jich lědma što na serbsku domiznu dopomina. Poprawom docyła ničo. Wšitkim tajkim wupućowarjam bych najradšo tajki abo podobny „případ“ přať, kaž bě so wón mi před lětdzěsatkami stať.

Na zrumowanej łubi swójeho dospołnje němskeho wobydlenja nańdžech bórže kartonk, kotryž bě po wšěm zdaću něchtó zabyť abo zabyć chcyť. Što w nim wuhladach? Do fijałkojteje wobalki tyknjeny „Kurs serbskeje rěče“ a k temu zešiwk ze serbskimi wokablemi. Serbščina tudy w – zhruba prajene – třiróžku mjez Durinskej, Vogtlandskej a Rudnymi horami, kak to? Čłowjek, kotremuž kartonk słušeše, běše wottud dale do směra Rudnych horin cáhnył a swoju serbsku čitanku a swoje zapski prosće na łubi ležo wostajił, dokelž tež na nowym službnym městnje za njeho wušne njeběchu. Diakon a kantor H., z Mišnjanskeho kraja pochadźacy, běše – tak to kołk na wobalce přeradzi – něhdy w Budyšinje na Jerjowej 15 bydlit. Zawěsće bě wón na Michałskej farje džěci a młodžinu rozwućował a njedzělu potom tež na serbskich kemšach kantorit, w času hnydom po Druhej swětowej wójnje. Nětk móžu sej tež derje předstajić, zo bě jeho serbski farar wo to prosyť, zo by tola božedla serbsce wuknył. A tukam na to, zo bě to Gerhard Wirth byť, kiž 1946/47 tam z fararjom běše. Mam je we wušomaj, Wirthowe naležne prošenje, traš tež borkanje a storkanje do němskeho diakona, zo je tola w Serbach a zo so słuša, zo tróšku rěč domoródných nawuknje. Tak abo podobnje je zawě-

sće byť; prašeć pak so wobeju dawno hižo njemóžemy.

Ja mam nětk na łubi što wě kelko serbskich knihow a knižkow stejo a ležo a njecha so mi wěrić, zo budže so hdy něchtó do nich zanurić a je čitać. Za mnje pak běše tale serbska namakanka na němskej łubi móhtrjec zawjazk była.

Tajcy ludžo ...

Pójće nětk radšo zas dele do přeněho poschoda, hdžež ludžo bydla a wězo hišće bydla. Předewšěm su tu duchowni bydliłi, w hubjených časach pak tež druzy ludžo, kiž na farje wuček pytaču a namakachu. Tak je na příklad po swójim wuswojenju a wuhnaću z wobsydstwa tež Lauterbachski ryćerkubler w farskim domje kućik nadešoť, hdžež móžeše wot wšeho horja, kotrež běchu jemu nowi knježiceljo načiniłi, kusk wotpočnyć, doniž jemu naposledk z wokrjesa njekazachu. Wón běše dobroćel ludźi byť a hišće poslednje dny žadławeje wójny wbohich jatych z koncentraciskeho lěhwa, kotrychž SS přez wjes čerješe, w swójej bróžni z cyrobu zastarať. Stari ludžo hišće wědza, zo njebě na knježim dworje ženje někajka chorhoj z hokatym křižom wisata a z jeho erta njebě tež ženje žane „Heil Hitler!“ slyšeć byť.

Haj wšak, nětk so započa wulki čas za wjertawki a witki, kiž ruče brunu košlu z druhej zaměnichu. Woni so kaž cybnjeni na wšo walichu, štož na knježim dworje a w hrodze namakachu, a znosychu jo do swóych chěžkow a dworow.

Při tym pak by tež wšitko hinak přinć móhło! Nalěto 1945 běchu na tudyšej farje ameriscy wojacy, běli a čorni, won a nutř chodžili. Rěka, zo bě tu jich komandant bydlit. Američenjo spytachu antifašistiski porjad zawjesć, stykawši zwoprědka wjesnych nacijow kaž ortsbauernführera a druhich brunačov do wobhodženja z kałateho grotu na łuce pod Lauterbachskim hajom. Tři dny dyrbjachu woni tam přebywać a po wšelkich přestyšowanjach a přepytowanjach buchu zaso dom pušćeni. Bohužel pak dyrbjachu wuswobodzerjo tutón džěl Sakskeje zaso wopušćić a so do

Bayerskeje wotsalić, přewostajejo kraj a ludźi swójim njelubowanym zwjazkarjam.

... a wonajcy

Wjele lět bydleštaj na starej farje staraj čłowjekaj. Tež jeju běchu po léce 1945 z twornje a bydlenja njedaloko Zwickauwa na dróhu sadžili. Wona pochadžeše z Backnanga a běše tajka typiska Šwabowka, penibelna, pilna a zlutniwa. Husćišo sy ju swarjec slyšať: „De Kommuniste komme mer net übr de Schwelle!“ Što pak so sta, jako wona bórže po mandželskim swójej woči na přeco zańdželi?

Mandželstwo běše bjez džěci wostať, a tukaše so, zo běštaj traš wulke zamóženje zawostajiłoj. Tuž walichu so nětk cí, kotrychž staruška zańč njeměješe, w skupinkach do zazyglowaneho bydlenja, na jich čole byrgarmišter. Wšitko přečušliwši znosychu a zwozychu to, štož so jim lubješe, do swóych chěžkow. Runje tak bě to byť, jako samsni abo podobni rubježnicy swoju dobytju z knježeho doma a dwora „domchowachu“, jeno zo bě mjeztym hižo pjećadwaceći lět po wonym džiwim času powójnskich lět.

Načolny wjesny funkcionar, něhdy zahority přiwisnik bruneje młodžiny, postara so potom tež wo to, zo začahny do wuprůdnjeného bydlenja młody porik – jeho džowka a přichodny syn. Młody muž běše bliski přiwuzny tamneho čłowjeka, kotryž jedynadwaceći lět w Budyšinje a Budyskim wokrjesu wšehomócnu stronu nawjedowaše. Serbski spisowacel jeho w swójej němskej knize pod kapitlom „Sekretäre“ jako dušneho muža rysuje.

Młody muž, kiž nětko ze swójej žonu na farje bydleše, džělaše pola powołanskeje wohnjoweje wobory, kotraž džě bě tehdy do Ludoweje policije zarjadowana była. Jeho žona, tajka stoapofstaprocen-towska, běše samo šefsekretarka na wokrjesnym policajskim zarjedze. Běše-li młody muž sam doma, da měješe wón nuzne a lečeše po schodze horje pod třěchu a zwjertny swoju antenu do směra na 1023-meterski frankowski Ochsenkopf blisko Bayreutha, zo by so wot „klasoweho nje-přećela zajědojčić“ dať. Wón mi tež wuzna, zo dyrbi, jelizo něhdže na čłowjeka z nawječora storči, hnydom wo wšěm rozprawu spisać a wotedać. Bych so jeho snadž bojeć dyrbjať? Zawěrnje nic. A jeho žona, tak so po zwrěšćenju stata džělaćerjow a ratarjow wukopa, běše samo na sebi strašna njebyła a traš jenož ról přeswědčeneje socialistki derje hrať. Wona džensa hišće pola policije džěla, wězo na čisće hinašim městnje hač něhdy. Wobaj staj mjeztym dawno hižo do swójskeho doma začahnyłoj, hdžež móžetaj nětko woměrje nawječorne programy telewizije hladać. Njejsym so jeju prašať, hač staj hižo raz wo tym rozmyslowať, zo je ta prjedy pře wšu měru zatamana nawječorna demokratija poprawom šwarna wěc, tež za njeju. **Hinc Šolta**

Fara w Lauterbachu w zymje 1969

Foto: priw.

Powěšće

Ochranow. Po wšěm swěće skutkowaca Bratrska jednota so přeni raz w svojich nimalo 300lětnych stawiznach wot žony nawjeduje. Angeline Harriet Swart z Južneje Afriki je za léce 2007/2008 jako prezidentka tuteje cyrkwy wuzwolena. Nowa prezidentka je 56 lět stara, mać dweju synow, wukubšana teologowka a pedagogowka a zdobom prezidentka swojeje cyrkwy w Južnej Africe. Ochranowskej jednoće přišůša dohromady 762 000 wosadnych w 30 krajach swěta. W Němskej maja Ochranowsky 6 200 wosadnych.

Niska. Ze spočatkem lěta su so tři dotalne cyrkwinske wokrjesy Zhorjelc, Niska a Běta Woda do jedneho wokrjesa zjednočili. Jako sydło superintendentury noweho wulkeho wokrjesa postaji so Niska. Hač do bórzomnych wólbow zhrmadneho superintendenta wostanu tři dotalni superintendenca w zastojnstwje.

Wittenberg. Wot 25. do 27. januara wotmě so we Wittenbergu kongres, na kotrymž wuradźowachu delegaća ewangelskich cyrkwioj w Němskej wo přichodze protestantizma w našim kraju. Hladajo na spadowace ličby wosadnych a na woteběrace dochody maja so w přichodnych lětach na wšěch runinach zasadne reformy přewjesć.

Budyšin/Hodźij. Pětrska wosada w Budyšinje a Hodźijska wosada wozjewitej wot nětka w swojich mjesačnych wosadnych łopjenach tež terminy serbskich kemšow w Michalskej cyrkwi w Budyšinje. W Pětrskej wosadze je nastork k temu je wušoľ z wosady, w Hodźiju je to zawjedł tuchwilny wakančny zastupjer, farar Probst z Pětrskej wosady w Budyšinje. Wozjewjenje so tehodla stanje, dokelž matej wobě wosadze drje serbskich wosadnych, ale žane serbske kemše. Derje by było, bychu-li dalše wosady w bliskosci Budyšina tutón přiklad scěhowali.

Weinheim. We Weinheimje w zapadnej Němskej zemrě 19. februara knjeni Jutta Albertowa rodź. Spielmannec w starobje 90 lět.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišeć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza mjesačne. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement płaći 8 eurow.

Wona bě mandźelska njeboh serbskeho fararja Pawoła Alberta (1911–1999), doholětneho duchowneho w Malešecach a w Budyskej Michalskej wosadze. Hdyž bě so farar Albert 1979 na wuměnk podať, staj so mandźelskaj do bliskosci džowki a syna we Weinheimje přesydliloj. Njebočička bě so 23. oktobra 1916 narodźila, jeje nan bě był superintendent w Lipsku. 23. februara ju poboku mandźelskeho na pohrjebnišću we Weinheimje pochowachu.

Dary

W januaru je so darilo za Pomhaj Bóh 50 eurow, 40 eurow, 30 eurow, dwójce 20 eurow a 12 eurow, za Serbske ewangelske towarstwo 100 eurow, za džěto z džěćimi 40 eurow a za publikacije 30 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 180 lětami, 26.3.1827, narodzi so na měšćanskim kuble pola Přišec **Mila Imišowa** jako džowka serbskeju staršuju Michała Pfula a jeho mandźelskeje Hany rodź. Němec z Mateje Nydeje pola Wojerec. W léce 1822 bě Pfulc nan wulke štyristronske kubło, ležace mjez wsu a Sprjewju, kupił. Kubło bě znate w Budyskich byrgarskich kruhach. K njemu slušesťej mineralna kupjel, hdžež pytachu chori wuhojenje, a korčma ze žurlu, w kotrejž so husćišo zabawy a koncerty wotměwachu. 25 lět Pfulc na kuble hospodarjachu, doniž je w léce 1847 zaso njeředachu a lěto pozdžišo do Bělšec njeředahnych. Džowka Mila bu w serbskej Michalskej cyrkwi w Budyšinje wukřćena na předmjena Johanne Magdalene Emilie. Nahladni ludžo jej kmótrach, kaž mandźelska fararja Handrija Lubjenskeho z Budyšina a superintendent Bohl z Wojerec. Hromadže ze staršim bratrom Křesćanom Bohuwěrom wotrosće wona w serbskim a pobožnym duchu. Za čas narodneho wzroźdenja so wobaj za serbstwo zahorištaj. Křesćan Bohuwěr zapřimny do narodnych prócowanjow, Mila jeho podpěrowaše. Šěršej zjawnosći bu znata jako solistka na serbskich spěwanskich swjedenjach. Tehdy so wjacori młodźency, kotřiž su pozdžišo jako wóćincy do serbskich stawiznow zašli, wo nadarjenu holcu prócowachu. Ze wšěch wuzwoli sej wona młodeho duchowneho Jaroměra Hendricha Imiša. Po kwasu w léce 1851 džěše z nim jako knjeni fararka do Wóslinka a wottam 1859 do Hodźija. Wona napisa někotre narodne, nabožne a džěćace basnje. Studenća teologije, kiž přebywachu kóžde lěto něšto tydzenjow na předarskim seminarje na Hodźijskej farje, ju jeje maćerskeho wasnja dla lubowachu. Dweju synow wona woćahny. Starši, Jan, wupućowa w młodych lětach do Ameriki a sta so tam z lěkarjom. Młódsi, Marćin, wosta w domiznje a skutkowaše jako jurist pola železnicy. Swojemu mandźelskemu bě Mila Imišowa runohódna žona. Wón bě znaty jako „serbski bamž“, ju slawjachu jako „maćerc Serbow“ a „jandžel našeho luda“.

Přeprašujemy

04.03. Reminiscere

- 10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej farje z kemšemi za džěć (sup. Malink)
- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 14.00 delnjoserbske kemše w Smogorjowje

10.03. sobota

- 14.30 wosadne popođnje w Bukecach (sup. Malink)

17.03. sobota

- 15.00 ekumeniske wosadne popođnje w starowni swj. Michała w Drježdžanach (kapłan Nawka)

18.03. Laetare

- 08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

24.03. sobota

- 14.00 kemše z Božim wotkazanjom we Wojerecach (sup. Malink), po tym zetkanje w Lutherowym domje

25.03. Judika

- 14.30 wosadne popođnje w Slepom (sup. Malink)

26.03. póndžela

- 15.00 wosadne popođnje w Malešecach (sup. Malink)

27.03. wutora

- 19.30 bibliski kruh w Budyšinje na Michalskej farje

01.04. Palmarum – boľmončka

- 10.00 kemše w Budyšinje na Michalskej farje z kemšemi za džěć (sup. Malink)

06.04. čichi pjatk

- 09.00 kemše z Božim wotkazanjom w Rakcach (sup. Malink)
- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 14.30 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej z kemšemi za džěć (sup. Malink)